

MAGYAR-LENGYEL

SZABADSÁG INTÉZETE

„Vitéz s bátor mindkettője,
Áldás szálljon mindkettőre.”

**MŰKÖDŐKÉPES-E A VISEGRÁDI EGYÜTTMŰKÖDÉS
A NÉGY ORSZÁG MINDENKORI KORMÁNYAINAK
POLITIKAI VISZONYRENDSZERÉTŐL FÜGGETLENÜL?**

Összefoglaló

A 2025–2026-os magyar V4-elnökséget lezáró, 2026. június 23-i budapesti visegrádi kormányfői csúcstalálkozó aktualitássá teszi a kérdést, hogy vajon a Visegrádi Együttműködés rendelkezik-e olyan alapokkal, amelyek túlmutatnak a részt vevő államok mindenkori politikai viszonyain. A V4 nem állandó intenzitású politikai blokk, hanem rugalmas, változó intenzitású, elsősorban koordinációs platform. Bár a működése függ a tagállamok kormányait meghatározó politikai ciklusoktól és a kétoldalú kapcsolatok alakulásától, ugyanakkor e működést, és ezáltal a V4 fennmaradását olyan strukturális tényezők támogatják, amelyek függetlenek a politikától.

Ilyen tényező a földrajzi kompaktság, a gazdasági összekapcsoltság, az egymás közötti külkereskedelem növekvő volumene, a közös történelmi tapasztalat a nyugati civilizáció keleti határvidékén, a kulturális és tudományos kapcsolatok, a Nemzetközi Visegrádi Alapon keresztül is intézményesült rendszere, valamint az, hogy a régió országai hasonló módon vannak kitéve a nagyhatalmi versengés következményeinek, amelyek időről időre együttműködési szükségszerűséget teremtenek, például a védelem és az agrárium területén.

A V4 laza intézményesültségből fakadó gyengesége egyszerre erősség is: ez okozza, hogy az együttműködés egyes időszakokban ugyan visszafogottabb, de azt is megakadályozza, hogy a politikai konfliktusok szétfeszítsék a formátumot. A V4 ezért akkor értelmezhető helyesen, ha nem állandó politikai egységet várunk tőle, hanem azt vizsgáljuk, mely területeken tud aktív lenni, függetlenül a mindenkori politikai kapcsolatoktól.

Bevezetés

A Visegrádi Együttműködés az elmúlt években saját történetének egyik legkomolyabb politikai válságát élte át. Az Ukrajna ellen 2022 februárjában indított orosz agresszió eltérő válaszokat váltott ki a négy tagállam kormányaiból, különösen a V4 kovászát adó magyar–lengyel kapcsolatban okozva tartós politikai feszültséget. Rendszeresen jelentek meg olyan értelmezések, amelyek a V4 súlyos válságáról írtak, sőt annak végét vagy legalábbis irrelevánsá válását prognosztizálták.¹ Az együttműködés azonban nem szűnt meg, bár az államközi működését meghatározó kormányfői csúcstalálkozó 2024-ben már leginkább procedurális jelleget öltött, 2025-ben pedig nem is tartották meg. Felmerül a kérdés: melyek azok a mélyebb strukturális tényezők, amelyek politikai konfliktusok idején is fenntartják a működést? Várható-e, hogy ezek az adottságok hosszú távon megtartják a V4-eket, vagy ha nem alakul ki tartós politikai összhang, akkor a formátumra eljelentéktelenedés vár. Egyáltalán, mikor mondhatjuk működőnek a V4-eket, és milyen reális elvárásokat támaszthatunk vele szemben?

1. A Visegrádi Együttműködés működési struktúrája

A Visegrádi Együttműködés kezdeményezője, a rendszerváltoztatás utáni első szabadon választott magyar miniszterelnök, Antall József már jól láthatóan tudatosan olyan alapok lefektetését javasolta, amelyekre a későbbiekben is rugalmas kereteket lehetett felépíteni. Az 1991 február 15-én általa, a lengyel államfő Lech Wałęsa és a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság elnöke, Václav Havel által aláírt Visegrádi Deklaráció a koordinációt és a nemzeti sajátosságok figyelembevételét állította középpontba:

„Az erőfeszítések összehangolása – a nemzeti sajátosságok figyelembevételével – növeli a kívánt célok elérésének esélyét, és elősegíti azok megvalósulását.”²

Már a kezdetekkor kijelölték tehát, hogy a V4 elsősorban koordinatív platform. A nemzeti sajátosságok figyelembevételének hangsúlyozása azt is előrebocsátotta, hogy a négy országban megfogalmazott nemzeti érdekeket nem írhatja felül az együttműködés igénye. A V4 alakítói a későbbiekben is tudatosan megmaradtak annál a lazán intézményesült formánál, amely egyrészt bármikor lehetőséget

¹ Lásd például: Robert Beck: „The Visegrád Four: From Troubled to Broken”. *Foreign Policy Research Institute*, 2024. április 3., hozzáférés: 2026. június 16., <https://www.fpri.org/article/2024/04/visegrad-four-from-troubled-to-broken/>.

² Visegrad Group: „Visegrad Declaration 1991: Declaration on Cooperation between the Czech and Slovak Federal Republic, the Republic of Poland and the Republic of Hungary in Striving for European Integration”. 1991. február 15., hozzáférés: 2026. május 28., <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-2>

ad az együttműködés aktívabbá tételére, másrészt nem ír elő olyan kötelező kereteket, amelyeket szétfeszíthetnének az esetleges politikai szembenállások. Ez az alapja a V4-doktrínának is felfogható, szinte minden V4-rendezvényen idézett közhelyesnek ható, ám annál fontosabb alapvetésnek: a V4 működésének lényege, hogy a négy ország azokat az ügyeket keresi, amelyek összekötik őket, nem pedig azokat, amelyek elválasztják.

Rotációs elnökség és Nemzetközi Visegrádi Alap, külügyminisztériumok

Az együttműködésnek két intézményi, illetve intézményi jellegű pillére alakult ki. Tényleges intézmény a pozsonyi központtal működő Nemzetközi Visegrádi Alap (IVF), és intézményi jellege van az évenként cserélődő rotációs elnökségnek. Mindkettő működtetésében a négy ország külügyminisztériumaira hárul a legfontosabb szerep, a V4 működtetése így a külügyminisztériumok működésén keresztül ágyazódik be a négy ország államigazgatásának rendjébe.

Az IVF elsősorban kulturális, tudományos és társadalmi projekteket támogat, működése pedig függetlenebb az aktuális kormányzatoktól, elsősorban azért, mert önálló intézményi háttérrel és igazgatósággal rendelkezik. A V4 együttműködés irányításáért felelős rotációs elnökség ezzel szemben sokkal inkább politikai természetű struktúra.

„A Visegrádi Csoport működése kizárólag a tagállamok képviselőinek rendszeres, valamennyi szinten zajló találkozóira épül (miniszterelnökök, államfők, miniszterek, szakértők stb.). Hivatalos miniszterelnöki csúcstalálkozóra évente kerül sor. E hivatalos csúcstalálkozók között valamelyik V4-tagország tölti be a csoport soros elnökségét.”³

Az elnökség aktivitása jelentősen függ a négy ország kormányait meghatározó politikai egyezésektől és különbségektől. Olyan időszakokban, amikor általánosságban politikai összhang volt a kormányok között, egy egyéves elnöki cikluson belül akár több kormányfői csúcsra, V4+ találkozóra és miniszteri szintű egyeztetésre is sor került. (Például a 2015–2016-os cseh elnökség idején három miniszterelnöki csúcstalálkozót is tartottak Prágában.) Amikor nem volt ilyen összhang, akkor az aktivitás jelentősen visszaesett. De még a V4-ek szakítószilárdságát leginkább próbára tevő, Ukrajna ellen 2022 februárjában indított orosz agressziót követő években sem szűntek meg a kormányfői csúcsok.

³ Visegrad Group, "Presidency Programs," hozzáférés: 2026. május 28.,
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/presidency-programs>.

A 2024 februári prágai kormányfői csúcs előkészülete és lefolyása pedig azt mutatta, hogy a rotációs elnökség csaknem negyedévszázados működés során elkezdett a politikától részben független, procedurális jegyeket felvenni. Az akkori négy kormány közötti viszonyt, elsősorban az Orbán Viktor magyar és Donald Tusk lengyel kormányfő közötti kapcsolatot komoly feszültség terhelte. Tuskra a csúcst megelőzően komoly belpolitikai nyomás nehezedett, hogy a csúcstalálkozót a lehető legnagyobb távolságtartással kezelje, végül maga a lengyel kormányfő is megkérdőjelezte a V4-ek egészét: „Prágából hazajövet elmondom, hogy van-e még értelme a Visegrádi Csoportnak.”⁴

Tusk végül pozitív választ adott a saját maga által feltett kérdésre: négy hónappal később „vissza az alapokhoz” jelisével Lengyelország át is vette az elnökséget.⁵ A prágai találkozó jelentőségét ebben az esetben tehát nem valamiféle kézzelfogható politikai eredmény, hanem maga a folytonosság fenntartása adta. A csúcs elsősorban olyan szimbolikus és procedurális aktussá vált, amely megerősítette, hogy a visegrádi együttműködés politikai konfliktusok idején sem szűnik meg működni.

Tusk ugyanakkor már nem rendezett kormányfői csúcst a 2025 nyarán kezdődő lengyel elnökség idején, és az őt követő rotációs elnök, a magyar Orbán Viktor is ugyanígy tett. Mindkét rutinos politikus nyíltan az aktuális politikához kötötte V4-et: Orbán Viktor Donald Tuskra rendre úgy utalt, mint aki nem képviseli a V4-eket; „Lengyelország már félig visszatért a V4-be”, mondta többször, amikor Tusk egyik legnagyobb belpolitikai ellenfeléről, a jobboldali Karol Nawrocki 2025-ös elnökválasztási győzelméről beszélt. Nawrockira pedig, Tuskkal szemben, a V4-ek képviselőjeként utalt. Másrészről Tusk több ízben sértő megjegyzéseket tett magyar kollégájára, amíg Orbán hivatalban volt.⁶ A Fidesz–KDNP 2026 áprilisi választási veresége után aztán Tusk gyökeresen változtatott V4-gyel kapcsolatos addigi álláspontján. Az új magyar miniszterelnökkel, Magyar Péterrel tartott varsói találkozójuk alkalmával már teljes mértékben pozitívan beszélt a budapesti V4-csúcson való részvételéről.⁷

⁴ TVN24, „Donald Tusk: wróć z Pragi i powiem, czy Grupa Wyszehradzka ma jeszcze sens,” 2024. február 26., hozzáférés 2026. május 28., <https://tvn24.pl/polska/grupa-wyszehradzka-donald-tusk-wroce-z-pragi-i-powiem-czy-v4-ma-jeszcze-sens-st7792041>.

⁵ Visegrad Group, „V4: Back to Basics—Polish Presidency in the Visegrad Group 2024–2025,” 2024 július 1., hozzáférés 2026. május 28., <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/v4-back-to-basicspolish>.

⁶ például: „Még Orbán – akiről semmi jót nem tudok elmondani, valamikori barátom – is megértette, hogy értelmetlen fizetni a németek, a franciák, belgák, hollandok, svédek után.” Saját fordítás. Donald Tusk, „Spotkanie otwarte w Sopocie,” *Donald Tusk – kanał oficjalny* (YouTube-videó), hozzáférés: 2026. június 16., <https://www.youtube.com/watch?v=pHZ9hxl6u6A>.

⁷ Polska Agencja Prasowa, „Premierzy Polski i Węgier w Warszawie o współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej, energetyce i Ukrainie,” hozzáférés: 2026. május 28., <https://www.pap.pl/aktualnosci/premier-zwyciestwo-petera-magyara-na-wegrzech-znak-dla-wielu-ze-rzady-prawa-nie-sa>.

Feltételezhetjük, hogy a 2024–25-ös lengyel és az azt követő magyar elnökségre is hatással volt, hogy mindkét országban heves választási kampány zajlott, és leginkább emiatt volt elutasító először 2024–2025-ben Tusk, majd pedig 2025–2026-ban Orbán is azzal kapcsolatban, hogy a saját riválisaik másik országából érkező szövetségeseivel találkozzanak. A Visegrádi Együttműködés életképességét bizonyítja, hogy mindkét intézményi jellegű, illetve intézményes pillér, a rotációs elnökség és a Visegrádi Alap is megalapításuktól kezdve működik. Ugyanakkor az kormányfői csúcsok elmaradásában szerepet játszó Orbán–Tusk-szembenállás, illetve a magyar–lengyel kormányközi kapcsolatok 2022–2026 közötti időszakának tapasztalata szerint a rotációs elnökség még mindig instabil, és ki van téve az egyes országok belpolitikai aktualitásainak. Különösen akkor, ha az elnökséget betöltő, a csúcs megszervezéséért felelős kormány külkapcsolatait egy másik V4-országgal fennálló bilaterális feszültség bonyolítja.

2. A működőképesség mércéje: jólét és jóllét, biztonság, politikai érdekérvényesítés

Kiindulópontként javasoljuk annak elfogadását, hogy egy államközi együttműködési platform akkor tekinthető működőképesnek, ha a benne részt vevő államok számára az együttes fellépés várható haszna nagyobb, mint az önálló fellépése. Ez a Visegrádi Együttműködés esetében különösen három területen értelmezhető:

1. az állampolgárok jólétének és jóllétének együttműködésből fakadó növekedése, elsősorban gazdasági és kulturális szempontból;
2. a biztonsági kihívások kezelése;
3. a politikai együttműködés erősítése a közös fellépés súlyával

Ezen felül egy együttműködési formátum akkor tekinthető nemcsak működőképesnek, de sikeresnek is, ha a részt vevő államok számára nemcsak az önálló fellépéshez képest biztosít többletértéket, hanem más regionális együttműködési keretekkel összevetve azokénál nagyobb előnyökkel kalkulálhatnak a résztvevő államok. Ebben a tanulmányban a működőképességgel foglalkozunk.

Legfontosabb kérdésünk tehát, hogy a gazdasági, kulturális és biztonsági együttműködésből fakadó előnyök akkor is fennmaradnak-e, amikor a politikai együttműködés a négy ország kormányzó erői között visszaszorul.

Az állampolgárok jólétének és jóllétének növekedésére nemcsak gazdasági mutatók vannak hatással. A külkereskedelem bővülése, a beruházások növekedése, a munkahelyteremtés vagy az infrastruktúra

fejlődése közvetlenül is hatással van a polgárok jólétére. A jóllét még tágabb kategória: ide tartozhatnak a kulturális lehetőségek, a regionális önbizalom, a történelmi és civilizációs önazonosság megerősödése, valamint az állampolgárok tudata, hogy országuk nem „magányosan”, hanem egy szélesebb közép-európai tér részeként képes fellépni.

A biztonsági dimenzió ennél közvetlenebb. Ha egy államközi formátum képes hozzájárulni a tagállamok védelmi, katonai, energetikai, élelmiszerbiztonsági vagy határvédelmi érdekeinek erősítéséhez, akkor érdemi működésről beszélhetünk. A V4 esetében ez különösen fontos, mert a régió egyszerre NATO-tagállamokból álló, az Európai Unió keleti pereméhez tartozó biztonsági térség, valamint olyan földrajzi zóna, amely a nagyhatalmi tektonikus lemezmozgások epicentrumában van.

A politikai együttműködés harmadik dimenzióként részben az előző két célt szolgálhatja. A közös fellépés növelheti a tagállamok mozgásterét európai és nemzetközi fórumokon, erősítheti tárgyalási pozícióikat, és lehetőséget adhat arra, hogy egyes, a kormányzati szereplők által fontosnak tartott kül- és belpolitikai célok is nagyobb súllyal jelenjenek meg.

A V4-et nem érdemes sem egy mély integrációs modellhez, sem egy pusztán „diplomáciai klubhoz” hasonlítani. Saját kategóriájában kell vizsgálni: négy ország rugalmas, változó intenzitású, alacsony intézményesültségű közép-európai koordinációs platformjaként.

3. V4-országok kölcsönös külkereskedelme, tőkebefektetése

külkereskedelem

A visegrádi együttműködés működőképességének egyik leginkább mérhető dimenziója a gazdasági kapcsolatok alakulása. Abból indulunk ki, hogy a külkereskedelem jelentősége a világgazdaságban hosszú távon növekszik: a világ exportjának GDP-hez viszonyított aránya az 1960-as évek eleji mintegy 13 százalékról mára közel 30 százalékra emelkedett.⁸ A visegrádi országok mindegyike exportorientált, az európai ipari és szolgáltatási láncokba mélyen beágyazott gazdaságok. A szomszédos vagy egymáshoz közeli országokkal folytatott külkereskedelem elvi adottságai kedvezőek: a szállítási távolságok rövidebbek, a logisztikai költségek alacsonyabbak lehetnek, az üzleti kapcsolatok

⁸ World Bank, "Exports of goods and services (% of GDP)," World Development Indicators adatbázis, hozzáférés: 2026. június 16., <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS>.

gyakrabban épülhetnek személyes jelenlétre. A V4 vonatkozásában mindezt tovább erősíti az Európai Unió vámuniója és egységes piaca, amely a tagállamok közötti áruforgalmat vámentessé teszi, és csökkenti a regionális kereskedelem adminisztratív kihívásait. Bár a tengeri szállítás sokszorosan olcsóbb a szárazföldinél, a 2020-ban a világra kiterjedő koronavírus-járvány, majd a Szuezi-csatorna és a Hormuzi-szoros körüli zavarok azonban az elmúlt években rámutattak arra, hogy a globális áruszállítás kulcspontjai sérülékenyek. Ilyen környezetben felértékelődnek a kompakt, egy régiót akár teljesen lefedő, szárazföldi ellátási láncok.

Ezért különösen fontos, hogy az egymás közötti kereskedelem nemcsak nominálisan bővült, hanem több relációban a teljes exporton és importon belüli súlya is nőtt. Jól példázza ezt a magyar–lengyel külkereskedelmi kapcsolat alakulása. Miközben a két kormány közötti politikai viszony 2022-őt követően romlott, Lengyelország folyamatosan lépdelt előre Magyarország külkereskedelmi partnereinek rangsorában,⁹ mára mind az export, mind import tekintetében a harmadik legfontosabb partner, miközben néhány éve az első öt között sem volt. Ebből arra következtethetünk, hogy a gazdasági kapcsolatok bizonyos mélység után részben képesek leválni az aktuális kormányközi politikai viszonyról.

kereskedelmi kamarák

A V4-es piaci szereplők egymás felé történő konvergálásának kvalitatív indikátora, hogy az elmúlt évtizedekben minden bilaterális vonatkozásban létrejöttek a kétoldalú gazdasági kamarák (kivéve a történelmi, nyelvi és személyközi viszonyban leginkább beágyazott cseh–szlovák gazdasági kapcsolatot, amelynek éppen ezen kiterjedt, organikus kapcsolatrendszer miatt nem volt erre szüksége). Utolsóként, 2020-ban éppen a Lengyel–Magyar Gazdasági Kamara alakult meg. Az öt kamara közül a Magyar–Szlovák Kereskedelmi és Iparkamara inaktív, a többi szervezet aktív, rendszeres eseményeket, nagyrendezvényeket tartó, a tagokat megszólító, azoktól nemcsak jelképes részvételt váró szervezetekről beszélhetünk.¹⁰ Nem formális üzleti platformokról van tehát szó, hanem olyan felületekről, amelyek valós vállalati igényeket elégítenek ki.

⁹ Trading Economics, "Hungary Imports by Country," United Nations COMTRADE adatbázis, hozzáférés: 2026. május 28., <https://tradingeconomics.com/hungary/imports-by-country>.

¹⁰ A Lengyel – Magyar Gazdasági Kamara például épp e tanulmány írásának idején, 2026. június 10-én tartotta éves taggyűlését. Polsko-Węgierska Izba Gospodarcza, "General Assembly Meeting / Walne Zgromadzenie / Taggyűlés 2026," hozzáférés: 2026. június 16., <https://plhucc.glueup.com/event/general-assembly-meeting-walne-zgromadzenie-taggy%C5%B1%C3%A9s-2026-178822>

A V4-es országok egymással folytatott külkereskedelme szempontjából kulcsfontosságú a Baltikumot a Fekete-tengerrel összekötő Via Carpathia útvonalrendszer lengyel–szlovák–magyar szakaszának elkészülte. A projekt azt az észak–déli összeköttetést erősítené, amely Közép-Európában történetileg sokkal kevésbé fejlődött, mint a kelet–nyugati kapcsolatok. A szlovákiai szakasz befejezése kormányoktól és deklarált politikai szándékoktól függetlenül is lassan halad, rámutatva, hogy még regionális kulcskérdésekben sem döntő önmagában, hogy létezik-e egy nagyberuházáshoz kedvező vagy kedvezőtlen politikai háttér.

Külföldi tőkebefektetés

A külkereskedelem volumenének növekedése mellett a kölcsönös külföldi közvetlen tőkebefektetés erősödése is hozzájárulhat a gazdasági növekedéshez és a munkahelyteremtéshez. Empirikus tapasztalatok szerint a V4-es tőkeáramlás érzékenyebbnek látszik a politikai kapcsolatokra, mint a külkereskedelem, bár ennek megerősítéséhez további vizsgálatok szükségesek. E tanulmány elkészítése során folytatott háttérbeszélgetésekben többször felmerült, hogy a befektetési döntések meghozatalakor a vállalatok és pénzügyi szereplők nem csupán a gazdasági mutatókat, hanem az adott ország politikai stratégiai irányaira, nemzetközi megítélésére vonatkozó percepciókat is mérlegelik. Egy lengyel nagyvállalkozói körökkel kapcsolatban álló üzleti szereplővel folytatott háttérbeszélgetés során például felmerült, hogy több potenciális befektető a 2026-os magyarországi országgyűlési választás eredményétől tette függővé magyarországi piacra lépési döntését. A lengyel PKO Bank közvetlenül a választás után napvilágot látott magyarországi megjelenési szándéka például felveti, hogy szoros a kapcsolat a politikai fejlemények és a tőkeáramlás között.¹¹

A külkereskedelem és a tőkeáramlás kettőssége pars pro toto sokat elárul a V4 egészének működéséről: a strukturális adottságok fenntartják az együttműködés racionalitását, de az intenzitás és a gazdasági természetű bizalom mértéke össze van kapcsolva politikai tényezőkkel.

¹¹ Oláh Zsanett, "Magyarországon tervez fióktelepet nyitni a legnagyobb lengyel bank," *Index*, 2026. április 14. hozzáférés: 2026. május 28., <https://index.hu/gazdasag/2026/04/14/pko-bank-polski-lengyelorszag-varso-magyarorszag-terjeszkedes/>.

4. Közös történelmi tapasztalat, civilizációs beágyazottság regionális büszkeség, kulturális együttműködés

Felmerül a kérdés, hogy egy államközi formátumnak egyáltalán lehet-e bármiféle hatása az állampolgárok jóllétére, elsősorban a nem anyagi javakhoz köthető életminőség olyan dimenzióiban, mint a nemzeti büszkeség, az európai életmódot biztosító társadalmi keretek vagy a kulturális lehetőségek.

A Visegrádi Együttműködés négy országának egyik legfontosabb közelmúltbéli közös történelmi tapasztalata a szovjet-országi befolyási övezettől való megszabadulás, majd a NATO- és EU-csatlakozás által a nyugati civilizációhoz formálisan is megtörtént visszatérés élménye. Mindegyik országban meghatározó identitásképző események kötődnek az előző rendszerrel szembeni ellenálláshoz: Magyarországon az 1956-os forradalom, Csehországban és Szlovákiában az 1968-as katonai megszállással szembeni ellenállás, Lengyelországban a Szolidaritás mozgalom emléke a szovjet dominanciával szembeni fellépés közös történelmi tapasztalatának részei. A nemzeti szuverenitás visszaszerzéséért és megtartásáért folytatott küzdelemben résztvevők iránt érzett nemzeti büszkeség könnyen kinyílnak regionális, közép-európai, V4-es büszkeséggé. Mindezt az is erősíti, hogy ilyen időbeli közelségben és ennyire hasonló fejlődési ívvel egyetlen más közép-európai térségben sem ment végbe a rendszerváltoztatás, amely az 1956-os forradalom, az 1968-as reformtörekvések és a Szolidaritás mozgalma által képviselt célok morális megalapozottsága mellé utólag történelmi igazolást is adott.

Ráadásul a négy ország nemzeti közösségei részt vettek egymás ellenállásaiban; a magyar forradalmároknak küldött lengyel vérszállítmányok 1956-ban, a budapesti tiltakozások Csehszlovákia 1968-as megszállása ellen, vagy a lengyel Szolidaritás iránti magyar és cseh és szlovák figyelem mind erősítik a regionális emlékezetet. A V4 tehát nemcsak államközi együttműködési forma, hanem annak társadalmi tudatosítására szolgáló fogalom is, hogy a régió országai nem külön-külön, periferikus szereplőként, hanem történelmileg összekapcsolt, Nyugathoz tartozó, de saját tapasztalatokkal rendelkező közép-európai közösségként is értelmezhetők. Ezt a tudatosítást szolgálja a Nemzetközi Visegrádi Alap.

A Nemzetközi Visegrádi Alap

A Visegrádi Együttműködés egyetlen tényleges intézményének, a pozsonyi székhelyű Nemzetközi Visegrádi Alapnak (IVF) a feladata a kulturális, tudományos és oktatási együttműködés, a fiatalok közötti kapcsolatok, a határon átnyúló együttműködés, valamint a turizmus támogatása.¹²

A célok sorrendje is jelzi, hogy az alapítók a kulturális és társadalmi együttműködés sikerében bíztak a leginkább. Az IVF működésének első két évtizedében közel 100 millió euró került kiosztásra mintegy 6000 projektre, 2000 ösztöndíjra és 500 alkotói ösztöndíjra. A győztes pályázatok aránya 2020-ban kevesebb mint 30 százalék volt, ami arra utal, hogy az igény, a V4-es művészeti, alkotói, tudományos és civil motiváció még közel sincsen teljesen kiaknázva.¹³

Hasonló tapasztalat figyelhető meg a magyar–lengyel barátságért működő Wacław Felczak Alapítvány releváns kulturális produktumok előállítására irányuló pályázatainál, ahol például a sikeres könyv- és lemezkiadói pályázatok aránya bizonyos években töredéke a pályázói igényeknek.¹⁴ Ez a példa is jól mutatja, hogy a régió belüli kulturális kapcsolatok iránti igény nem pusztán politikai szándékból fakad, hanem valós intézményi és társadalmi keresleten és szellemi talapzaton nyugszik.

A V4 kulturális együttműködésének működőképességét az IVF folyamatossága és bővülő költségvetése is bizonyítja. Bár a Visegrádi Alapból formálisan lehetséges lenne kilépni, megszűnésének lehetőségéről is rendelkeztek az alapítók¹⁵, még az elmúlt évek politikai konfliktusai idején sem merült fel komolyan, hogy az alap működését meg kellene szüntetni. Ez alapján a V4 puha együttműködésű, „szoft” dimenziója stabilabb, mint a csúcspolitikai szint.

5. Biztonság: védelmi együttműködés és kézzelfogható eredmények

Amennyiben elfogadjuk e tanulmány felvetését, miszerint egy államközi formátum működőképességének egyik indikátora az, hogy az együttműködésből fakadóan növekszik-e az államok és a polgárok biztonsága, akkor a V4-es védelmi együttműködés eredményei egyértelműen megerősítik, hogy a formátum működik.

¹² International Visegrad Fund, *Agreement Concerning the Establishment of the International Visegrad Fund*, Art. 1–2, 2000 június 9., hozzáférés: 2026. június 16., <https://www.visegradfund.org/about-us/the-fund/agreement-on-the-establishment-of-the-international-visegrad-fund/>

¹³ Orbán Tamás, *The International Visegrad Fund in 30 Years of the V4* (Budapest: Danube Institute, 2021), 70.

¹⁴ Wacław Felczak Alapítvány, „Hatalmas érdeklődés, dupla annyi nyertes”, hozzáférés: 2026. június 19., <https://wfa.hu/aktualitasok/hatalmas-erdeklodes-dupla-annyi-nyertes>.

¹⁵ Agreement Concerning the Establishment of the International Visegrad Fund” 2000 június 9. hozzáférés: 2026. május 28., https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/visegradfund.org/uploads/2018/12/IVF_statute.pdf.

A védelmi együttműködésnek olyan kézzelfogható eredményei vannak, mint a gyorsreagálású V4 EU Harccsoport, amelyet az elmúlt évtizedben több ízben készenlétbe helyeztek.¹⁶ A védelmi együttműködés jól strukturált, Senior Body nevezetű vezető testületét a négy ország védelmi miniszterhelyettesei vagy védelmi államtitkárai alkotják, ami önmagában túlmutat az alkalmi politikai egyeztetésen,¹⁷ jól láttatva, hogy V4-ben bizonyos területeken a rendszeres koordináció már az intézményesülés jegyeit mutatja. A védelem olyan szakpolitikai terület, ahol ismétlődő, strukturált, szakmai együttműködések alakultak ki.

6. Közös vagy hasonló politikai célok

A V4 politikai együttműködésének legaktívabb szakasza az elmúlt évtizedben a 2017 és 2020 közötti időszak volt. Lengyelországban ekkor a Jog és Igazságosság (az Európai Parlamentben a Konzervatívok és Reformerek frakcióját erősítik), Magyarországon a Fidesz–KDNP (akkor Európai Néppárt), Szlovákiában Robert Fico, majd Peter Pellegrini Smer (akkor Szocialisták és Demokraták) által dominált koalíciója, Csehországban pedig Andrej Babiš által vezetett ANO (akkor ALDE) kormányzott. A négy miniszterelnök pártjai négy különböző európai pártcsaládhoz tartoztak, ami igazolta, hogy a V4 politikai működése nem kötődik szorosan az európai pártpolitikához.

A leglátványosabb közös politikai fellépés az illegális migrációval és a kötelező migrációs kvóták elutasításában öltött testet, de számos más kérdésben is volt együttműködés. Az Európai Tanács ülései előtt rendszeressé váltak a V4-es kormányfők külön egyeztetései, és ebben az időszakban került sor a legtöbb V4+ találkozóra is, amelyek értelmé, hogy a négy ország együtt fajsúlyosabban tudta képviselni nemcsak a régiót, hanem saját magát is, mint tette volna külön-külön.

A politikai együttműködés ráadásul nem korlátozódott a miniszterelnöki és miniszteri szintre, hanem leszivárgott a külpolitika és diplomácia alsóbb rétegeire is. Nagyhatalmakhoz delegált V4-es diplomatákkal folytatott háttérbeszélgetéseink szerint, ebben az időszakban amikor a négy országot képviselve közösen kértek találkozási lehetőséget egyes miniszterektől vagy magas rangú tisztviselőktől, sokkal hamarabb kaptak választ, mint amikor külön-külön tették ugyanezt.

A külső kihívások később akkor is képesek voltak V4-es fellépést „kikényszeríteni”, amikor a politikai összhang már nem volt meg a négy ország között. Ilyen volt például a régiót elárasztó olcsó ukrán

¹⁶ Visegrad Group, "V4 EU Battlegroup," hozzáférés: 2026. június 16.,
<https://www.visegradgroup.eu/cooperation/military-cooperation/v4-eu-battlegroup>

¹⁷ Visegrad Group, "Defence Cooperation Structure," hozzáférés: 2026. június 16.,
<https://www.visegradgroup.eu/cooperation/defence>

gabona ügye a 2023–2024-es időszakban. A legutóbbi jelentős, majdnem teljes V4-es politikai együttmozgásként értelmezhető fejlemény az Ukrajnának biztosított EU-s fegyverkezési kölcsönből való kimaradás volt Csehország, Szlovákia és Magyarország részéről. Mindez arra utal, hogy a geopolitikai kihívások megítélésében fennálló, akár stratégiai jelentőségű különbségek ellenére a régió országai továbbra is hasonló módon vannak kitéve a nagyhatalmi erőpróbák térségben jelentkező következményeinek, ami időről időre közös érdekeket tesz láthatóvá, ez pedig közös fellépési kényszereket, vagy legalábbis politikától függetlenül feltétlenül kiaknázandó lehetőséget teremt.

7. A V4 működőképességet erősítő tényezők

A fentiekből is kikristályosodik, hogy melyek azok a tényezők, amelyek a politikai együttműködéstől függetlenül is elősegítik a V4-ek működését:

- kompakt földrajzi elhelyezkedés
- civilizációs határterület és közös történelmi tapasztalat

Továbbá:

- korlátozott taglétszám
- ad hoc államközi formátumok felértékelődése

Kompakt földrajzi elhelyezkedés

A visegrádi térség földrajzi értelemben rendkívül kompakt régiónak tekinthető. A négy ország összterülete kevesebb, mint Texas-é vagy Franciaországé, és alig több mint Spanyolországé. A két legtávolabbi főváros, Budapest és Varsó közötti távolság kisebb, mint Los Angeles és San Francisco között Californiában vagy Párizs és Marseille között Franciaországban. Ez a földrajzi kompaktság önmagában nem garantálja az együttműködés sikerét, de jelentősen csökkenti annak költségeit és technikai akadályait. A rövidebb távolságok gyorsabb logisztikai kapcsolatokat, sűrűbb üzleti és politikai érintkezést, valamint könnyebben összekapcsolható infrastruktúrákat tesznek lehetővé.

civilizációs határterület és közös történelmi tapasztalat

A civilizációs határterület azonos oldalán való elhelyezkedés szorosan összefügg a fentebb taglalt közös történelmi tapasztalattal. A négy visegrádi ország a nyugati civilizáció keleti határvidékén feküdt és fekszik; az ortodox és a muzulmán civilizációk szomszédságában. A határvidék-lét nemcsak vallási,

hanem más társadalmi és kulturális dimenziókban is megmutatkozik, például a V4-ek keleti határán futó Trieszt–Szentpétervár-vonal mentén, amely a kis- és nagycsaládos társadalomszerkezeti mintákat választja el egymástól. Ezek a törésvonalak egyúttal nagyhatalmi ütközőzónákat is jelölnek.

A 20. század második felének kísérlete, amikor Moszkva megpróbálta saját érdekszférájába vonni a régiót, kudarcot vallott, nem tudván tartósan kiszakítani a V4 országait a nyugati civilizációs térből. Sem az ortodox, sem korábban a muzulmán civilizáció, sem pedig a kommunizmus nem vált domináns civilizációs keretté. A jelenben pedig a V4-ekben különösen élénk vita övezi a Nyugat-Európában megjelenő új társadalmi és kulturális irányzatokat is. Mindez arra utal, hogy a régió országai között fennálló esetleges politikai viták és különbségek egy közös civilizációs kereten belül zajlanak, amelynek alapvető vonásait sem a külső birodalmi törekvések, sem a huszadik, sem pedig – egyelőre – a huszonegyedik század nagy ideológiai kísérletei nem tudták tartósan megváltoztatni.

Korlátozott taglétszám

A V4-gyel rendszeresen konkurálónak beállított közép-európai regionális együttműködés a Három Tenger Kezdeményezés. A két formátum összevetésében a V4 egyik behozhatatlan előnye a tagállamok alacsony száma. Míg a Visegrádi Együttműködés négy, addig a Három Tenger Kezdeményezés tizenhárom teljes jogú tagállamot tömörít, és további partner-résztvevők kapcsolódnak a formátumhoz. Egy állam- vagy kormányfői csúcson a Három Tenger Kezdeményezés esetében sem jelenthet áthidalhatatlan akadályt a logisztika, az elszállásolás, a tolmácsolás megszervezése, de miniszteri, pláne szakértői, elemzői és civil szinten már komoly különbség van egy négytagú és egy soktagú formátum lehetőségei között. A V4-es rendezvények relatíve könnyen és olcsón megvalósíthatók. Ez a méretbeli kezelhetőség kifejezetten kedvez a gyakorlati együttműködéseknek.

ad hoc államközi formációk felértékelődése

Az Európai Unió intézményi működésével kapcsolatos, politikai irányultságtól független általánosan tapasztalható elégedetlenség, az uniós döntéshozatal lassúsága, valamint a nagyhatalmi versengés erősödése kedvez az olyan rugalmas formációknak, amelyek nem építenek nagy bürokráciát, de képesek gyors politikai koordinációra.

8) A működőképességet gyengítő tényezők

túlzott elvárások

A Visegrádi Együttműködést nem mély integrációs modellként, közös külpolitikai blokkként vagy önálló geopolitikai pólusként kell felfogni. Amikor ilyen elvárásokat támasztanak vele szemben, szinte szükségszerűen kínálják magukat azok a területek, amelyek bemutatásával úgy lehet beállítani a formátumot, mint amely nem képes betölteni a rá ruházott szerepet. A V4 akkor működik jól, ha azt várják tőle, amire eredetileg is létrejött: koordinációt, egyeztetést, alkalmi közös fellépést, szakpolitikai együttműködést.

belpolitikai ciklusok hatása

A 2022–2026 közötti magyar–lengyel kormányközi feszültség jól mutatta, hogy a V4 egyik legfontosabb relációjának romlása az egész formátum működésére kihat. Amikor egy-egy tagállamban egy másik V4-ország kormányzati szereplője belpolitikában is megragadható ellenféllé válik, az intézményi együttműködés is visszaszorulhat. Ez különösen a rotációs elnökség esetében érezteti hatását, hiszen az elnökség által szervezett rendezvények, csúcstalálkozók vagy nyilatkozatok ilyen helyzetben nem pusztán regionális együttműködési fórumként, hanem a tagállamok belpolitikai konfliktusainak vetületévé is válhatnak.

9. Vegyes tényező: az intézményesülés

Az intézményesülés szempontja a V4 esetében egyszerre erősítő és gyengítő tényező. Az alacsony intézményesültség erősíti a rugalmasságot, mert nem jön létre olyan merev struktúra, amelyet esetleges politikai különbségek szétfeszíthetnének. Ugyanakkor gyengíti is a formátumot az olyan eszközök csekély száma, amelyek a tagállamokat rendszerszinten közös cselekvésre ösztönznék. A Nemzetközi Visegrádi Alap stabil működése visszaigazolja, hogy bizonyos területeken érdemes lehet a szakpolitikai intézményesülést erősíteni, az elmúlt évek tapasztalatai alapján ezt a védelem, a mezőgazdaság, valamint a migráció területén érdemes megfontolni.

Konklúzió

A Visegrádi Együttműködés nem tekinthető folyamatosan mélyülő integrációs projektnek, sem aktuálpolitikai szövetségnek. Működésének intenzitása ciklikusan erősödik és gyengül. Bár ez az intenzitás jelentős mértékben függ a részt vevő országok mindenkori kormányai közötti politikai összhangtól, fennmaradását mégis olyan strukturális tényezők támogatják, amelyek túlmutatnak az aktuális politikai viszonyokon. A földrajzi kompaktság, a gazdasági összekapcsoltság, a közös történelmi tapasztalatok, a kulturális kapcsolatok, valamint a biztonsági és agrárérdekek akkor is működésbe hozzák, amikor a politikai konfliktusok nehezednek a formátumra. A visegrádi együttműködés sajátossága éppen abban áll, hogy alacsony intézményesültsége egyszerre korlátozza, de az így biztosított rugalmassága révén egyszerre stabilizálja is a működését.

A V4 jövője ezért várhatóan nem egy mélyebb közép-európai integráció irányába mutat, hanem egy olyan rugalmas koordinációs formátum fennmaradása felé, amely bizonyos területeken továbbra is képes lehet a tagállamok álláspontjainak összehangolására, közös fellépés megszervezésére és esetenként politikai együttmozgás kialakítására is. A V4 fennmaradásának paradoxona éppen az, hogy alacsony intézményesültsége miatt kevésbé képes mély integrációt létrehozni, ugyanakkor ugyanez a rugalmasság teszi ellenállóvá a politikai konfliktusokkal szemben. Nem azért maradt fenn több mint három évtizeden keresztül, mert minden korszakban erős volt, hanem azért, mert a gyengébb időszakokat is túlélte.

Magyar – Lengyel Szabadság Intézete